

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete 1 för Grundlärarexamen inriktning F-3 Grundnivå 2

Lokalhistoriens plats i historieundervisningen

En systematisk litteraturstudie om den plats lokalhistoria har i historieundervisningen

Författare: Lina Åkesson
Handledare: Robert Thorp
Examinator: Maria Olson
Ämne/huvudområde: Pedagogiskt arbete/SO
Kurskod: PG2050
Poäng: 15
Examinationsdatum: 2017-01-13

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

HÖGSKOLAN
DALARNA

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Abstract:

Syftet med den här studien var att få kunskaper om vad tidigare forskning kommit fram till gällande lokalhistoria i historieundervisningen. Det som undersöktes var om lokalhistoria inkluderas i historieundervisningen och vad som påverkar dess utsträckning, på vilket sätt lokalhistoria tillämpas i undervisningen samt vilka för- och nackdelar det finns med att undervisa i lokalhistoria. För att besvara studiens frågeställningar har en systematisk litteraturstudie genomförts. Det innebär att tidigare genomförd och publicerad forskning i området sammanställts. Resultatet inkluderar svensk forskning som skett i lågstadienivå till universitetsnivå.

Lokalhistoria beskrivs tydligt i kursplanen i historia för lågstadiet och blir mer ovanligt ju äldre eleverna blir. Om det faktiskt är mer vanligt på lågstadiet än för de andra årskurserna var inte möjligt att besvara i denna litteraturstudie på grund av brist på forskning. Det som setts är att närområdesstudier i lokalhistoria är ett ovanligt inslag som i de flesta fall tillämpas vid temaarbeten. Den undersökta forskningen visar tydligt att lärarnas initiativ är den avgörande faktorn för den utsträckning undervisning i lokalhistoria har. Utan lärarnas engagemang skulle undervisningen i lokalhistoria utebli på skolorna.

Lokalhistoria kan inkluderas i undervisningen på många olika sätt. Generellt sett är det att låta eleverna ta del av lokalhistoriska dokument, besöka historiska miljöer eller ge eleverna möjlighet att arbeta praktiskt med sysslor och redskap från förr.

Forskningen beskriver att det finns många fördelar med att arbeta med lokalhistoria. Detta arbetssätt kan konkretisera det historiska stoffet, skapa ett intresse för historieämnet hos eleverna och utveckla deras historiemedvetande. De främsta nackdelarna med lokalhistoria i historieundervisningen är enligt den tidigare forskningen att det är tidskrävande, eftersom lärarna själva måste finna eller skapa eget material.

Nyckelord: Lokalhistoria, historieundervisning och historia.

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Bakgrund	6
Närområdesstudier.....	6
Närområdesstudier i historieundervisningen	7
Syfte och frågeställningar	8
Metod	8
Studiens design	8
Etiska aspekter.....	8
Urvalskriterier	9
Sökstrategi	9
Sökord.....	9
Databaser	9
Sökprocess	9
Urvalsprocess.....	10
Utvalda sökträffar	11
Analys av litteratur	12
Kvalitetsgranskning.....	12
Sammanfattning av kvalitetsgranskningen	14
Innehållsanalys.....	14
Utvald litteratur.....	15
Resultat	17
Den utsträckning som lokalhistoria inkluderas i historieundervisningen	17
De sätt som lokalhistoria kan inkluderas i historieundervisningen.....	18
De för- och nackdelar som finns med att knyta lokalhistoria till historieundervisningen	21
Diskussion	25
Metoddiskussion	25
Resultatdiskussion.....	27
Vidare forskning.....	30
Referenser.....	31

Inledning

Mitt intresse för historia väcktes den dag då min lärare på mellanstadiet tog med sig min klass ut utanför klassrummet. Vi fick besöka den lokala sockenstugan som låg beläget precis utanför skolgårdens gränser. Där möttes vi av två äldre kvinnor klädda i tidstypiska kläder från den tid då sockenstugan byggdes. De visade oss hur människorna levde förr genom berättelser och demonstrationer av olika sysslor. Innan vi gick tillbaka till klassrummet bad läraren oss att memorera hur sockenstugan såg ut. När vi var tillbaka i klassrummet fick vi i uppgift att bygga en miniatyr av sockenstugan med glasspinnar och skriva en text om hur det var att leva förr. Texten och den lilla stugan ställdes sedan ut på stadsbiblioteket. Det här minnet är anledningen till att jag ville undersöka om elever får ta del av sin lokala historia i deras historieundervisning.

I den svenska läroplanen, Lgr 11 lyfts det fram att närområdesstudier i lokalhistoria ska utföras i ämnet historia. Detta lyfts främst fram i kursplanerna för de samhällsorienterade ämnena för årskurs 1–3 i form av sex punkter i det centrala innehållet. I kursplanen för historia skrivs dessa som:

- *”Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.*
- *Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader, och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.*
- *Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.*
- *Religioner och platser för religionsutövning i närområdet.*
- *Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.*
- *Yrken och verksamheter i närområdet”* (Skolverket, 2011 s.173)

Skolverket (2011, s.172) beskriver i syftesdelen av kursplanen för historia att eleverna ska bemöta ämnet genom att få förståelse om deras lokalhistoria. Det innebär att eleverna under sin skolgång ska få insikt om det förflutna genom att besöka lokala platser och prata med andra människor. Vikten av detta lyfts även fram i kunskapskraven. Där beskrivs det att eleverna genom närområdesstudier i den lokala historien ska få förståelse för hur natur och miljö påverkar var människor bor och arbetar. De ska utöver det kunna ge förklaringar till varför människor flyttar från en plats till en annan. Eleverna ska även undersöka sin hemorts historia och ge exempel på hur människors levnadsvillkor sett ut under olika perioder. Det är av vikt att eleverna då för enkla jämförelser mellan hur livet såg ut förr och nu. Ett annat kunskapskrav som motiverar studier av lokalhistoria är att eleverna ska kunna se spår av det förflutna i naturen (Skolverket, 2011 s.177). I de resterande årskurserna beskrivs inte lokalhistoria lika tydligt i kunskapskraven men kan användas för att nå målen. Hultman (2012, s.182) menar att lokalhistoria bör tillämpas i historieundervisningen även för de äldre eleverna, och han hävdar att det bidrar till att eleverna blir historiemedvetna. I slutet av årskurs sex ska eleverna till exempel kunna tolka och visa spår av vår historia i den tid vi lever i nu och reflektera över förändringar som har skett (Skolverket, 2011 s.178).

Under min verksamhetsförlagda utbildning och mina egna erfarenheter i skolan har jag fått uppfattningen att närområdesstudier i lokalhistoria sällan förekommer i historieundervisningen. Detta är intressant då lokalhistoria har en stor del i kursplanerna i historia, speciellt för de yngre eleverna. Detta uppmärksammar även Ludvigsson (2009, s.131) som beskriver att närområdesstudier är ovanliga inslag i historieundervisningen. Han menar att eleverna endast möter lokalhistoria några få gånger i sin utbildning, och då oftast i samband med temaarbeten. Detta finner jag intressant och har därför valt att undersöka vad tidigare forskning säger om huruvida lärare i Sverige inkluderar lokalhistoria i undervisningen. Och även vad som påverkar dess utsträckning, hur det inkluderas och om det finns för- och nackdelar med arbetssättet.

Bakgrund

Närområdesstudier

Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.87) beskriver att närområdesstudier innebär att ett område i närheten av skolan undersöks. Närområdet avser det fysiska området som ligger beläget i skolans närhet. Det kan vara området på skolgården eller sträcka sig ända fram till kommunens gränser. I och med att det finns tillgängligt för alla finns det stora möjligheter att inkludera närområdesstudier i undervisningen. Författarna hävdar att alla skolans ämnen kan med fördel ta del av närområdet som kunskapskälla (Sanderoth, Werner & Båth 2009, s.15). Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.20) poängterar att närområdesstudier inte är ett främmande begrepp i skolvärlden då det benämns i läro- och kursplaner. Andra begrepp som benämns i styrdokumentet är närmiljö, närområde, lokalsamhälle och hembygd.

Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.111) beskriver att närområdet är en resurs som erbjuder stora möjligheter för lärare att länka elevernas värld med skolundervisningens innehåll. Det är då viktigt att utgå från elevernas egna erfarenheter, iakttagelser och frågor. Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.86) beskriver att det finns många olika sätt att arbeta med närområdesstudier i undervisningen. Det går även att applicera på alla åldersgrupper men kräver att uppgifterna anpassas efter de förutsättningar som finns. Författarna hävdar att de uppgifter som låter eleverna själva aktivt söka i sin egen omgivning har möjlighet att ge kunskaper som får djup förankring hos dem. Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.85) menar att närområdesstudier konkretiserar det abstrakta vilket bidrar till att eleverna får en större förståelse för det som lärs ut. I och med att det är elevernas eget närområde som studeras så blir de känslomässigt engagerade vilket leder till att undervisningen blir meningsfull och de kan skapa ett intresse för historieämnet. (Sanderoth, Werner & Båth 2009, s.71). Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.85) lyfter att närområdesstudier bidrar till att eleverna får djupare förståelse, skapar sin identitet och kan uppleva en starkare känsla av sammanhang. Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.56) menar att närområdesstudier ger eleverna möjlighet att lära känna sina rötter och på så sätt utveckla sin identitet. De känner då platstillhörighet vilket är viktigt då det ger eleverna en känsla av trygghet, ger dem möjligheter att knyta an till andra människor som lever i samma område och det kan stärka individens självkänsla (Sanderoth, Werner & Båth 2009, s.58). Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.71) hävdar att närområdesstudier därför bör tillämpas i alla åldersgrupper.

Närområdesstudier i historieundervisningen

Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.106) beskriver att lokalhistoria oftast är studieobjektet vid närområdesstudier i historieundervisningen. De begrepp som kan illustreras och konkretiseras genom närområdesstudier i lokalhistoria är förändring, utveckling, tillväxt, orsak-verkan, drivkraft och konsekvens. Perspektivet nu-då-sedan är en viktig del i undervisningen av lokalhistoria. Författarna hävdar att lokalhistoria är en del av ämnet historia som blir allt viktigare, speciellt inom närområdesstudier (Sanderoth, Werner och Båth 2009, s.93). Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.107) poängterar att det viktigaste begreppet i historieundervisningen är historiemedvetande. Skolverket (2013, s.69) beskriver att detta begrepp innebär att eleverna förstår att det finns ett förhållande mellan dåtid, nutid och framtid. Det handlar om att eleverna förstår sin tid och får perspektiv för det som skett och det som kommer att ske. Skolverket (2013, s.83) beskriver att historiemedvetande utvecklas om historieundervisningen har sin utgångspunkt i det som ligger nära eleverna.

Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.142) förklarar att närområdesstudier bygger på berättelser om hur andra människor hade det förr. Det konkretiserar stoffet och det gör att eleverna känner närhet till det som hänt tidigare. Elevernas känslor och fantasi sätts då igång. Istället för att eleverna läser om den historia någon annan skrivit får de möjlighet att själva skapa en tolkning av den historia som ligger dem nära, det gör att dem får en chans att uppleva sin egen historia. Det kan ske genom att eleverna får välja en plats i deras närområde och sedan få i uppgift att själva finna information om platsens historia. Information om närområdet går bland annat att finna på biblioteket, arkiv, hembygdsföreningar och andra kulturinstitutioner. Eleverna får då arbeta utifrån de tre perspektiven nutid, dåtid och framtid. Det kan vara en spännande uppgift för eleverna att reflektera över hur en plats ser ut nu, hur den såg ut förr och hur den kommer se ut i framtiden.

Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.107) menar att ett av målen är att eleverna ska få förståelse för att förändringar sker kontinuerligt över tid, att allt som sker har blivit påverkat av något som skett tidigare. I lokalhistoria finns det många möjliga studieobjekt. Det kan bland annat vara att undersöka varför konflikter och maktförskjutningar skett och de villkor som kvinnor, barn och män hade förr. Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.92–93) hävdar att en förståelse för samhället endast kan fås om man ställer frågan; ”hur var det förut?”. Hur långt det är möjligt att gå bak i tiden är beroende på vilket material som finns tillgängligt om platsen. Det material som kan användas är till exempel kartor, böcker, statistik och utsagor från äldre människor som bott på platsen en längre tid. Författarna menar att det är viktigt att poängtera för eleverna att det finns ett samband mellan den ”lilla historien” och den ”stora historien”. Att det som händer på lokalnivå påverkar det som sker ute i världen, och det som sker ute i världen påverkar det som sker lokalt. I undervisningen är det viktigt att låta eleverna fundera, reflektera och dra slutsatser om varför förändringar skett samt vilka förändringar som kommer ske i framtiden.

Det finns många olika sätt att använda närområdesstudier i historieundervisningen. Ett enkelt sätt är att bland annat, låta eleverna reflektera över varför skolan ligger beläget som den gör, varför gator heter som de gör, vilka som bodde där och vad de sysslade med (Sanderoth, Werner & Båth 2009, s.122,125).

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna litteraturstudie är att ta reda på vad historiedidaktisk forskning säger om lokalhistorisk anknytning till den svenska historieundervisningen. Detta syfte konkretiseras i följande frågeställningar:

1. Inkluderas lokalhistoria i historieundervisningen och vad påverkar dess utsträckning enligt tidigare forskning?
2. På vilket sätt kan lokalhistoria inkluderas i historieundervisningen enligt tidigare forskning?
3. Vilka för- och nackdelar finns det med att knyta lokalhistoria till historieundervisningen enligt tidigare forskning?

Metod

I det här avsnittet presenteras examensarbetets design, etiska överväganden, urvalskriterier, sökstrategi, den litteratur som valts ut och följs av en beskrivning för analysen av den utvalda litteraturen.

Studiens design

Detta examensarbete är utformat som en systematisk litteraturstudie. Systematiska litteraturstudier kännetecknas enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s.28) av att de är öppna för granskning och metoderna som använts i studien beskrivs på ett tydligt sätt. Författarna förklarar att denna metod syftar till att ge en heltäckande bild av relevant forskning inom ett visst område. Denna forskning ska sedan kritiskt granskas och sammanställas. Det finns ingen regel för hur många studier som bör inkluderas i en systematisk litteraturstudie. Författarna menar att det bästa är att inkludera all relevant forskning inom området men poängterar också att det inte alltid är ett möjligt utfall. Antalet studier som använts i litteraturstudien är beroende på vad författaren kan hitta, vilka urvalskriterier som använts och vilka krav som ställts på de studier som inkluderas (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström 2013, s.31).

Etiska aspekter

De studier som inkluderats i denna litteraturstudie ska ha utförts med etiska överväganden som grund eller blivit godkända av en etisk kommitté, vid de fall då detta behövs. Detta behövs när de utvalda studierna berör personer och deras egna tankar (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström 2013, s.70).

De etiska krav som jag ställer på mig själv vid förmedlandet av resultatet är att all forsknings resultat ska beskrivas utan att förvrängas eller påverkas. Detta beskrivs vara väldigt viktigt av Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s.70) som menar att målet med systematiska litteraturstudier är att ge ett resultat som är sanningsenligt.

Urvalskriterier

Vid denna systematiska litteraturstudie sökte jag främst efter svensk forskning som behandlar lokalhistoria i det samhällsorienterade kärnämnet historia. Anledningen till att svensk forskning prioriterades var för att syftet med studien var att se hur lokalhistoria inkluderas i den svenska historieundervisningen.

De riktlinjer som getts av Högskolan dalarna var att endast vetenskapliga texter fick inkluderas i studien. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s.59) påpekar även dem att det är endast tillåtet att använda vetenskapligt granskat material i systematiska litteraturstudier. Utefter dessa riktlinjer söktes det efter vetenskapliga avhandlingar, rapporter och delar av antologier. Endast träffar med fulltext söktes eftersom den metod som använts i detta examensarbete kräver möjlighet att läsa texten i sin helhet.

Bristen på forskning inom området gjorde att ingen avgränsning gällande undersökningsgrupp eller publiceringsår skett, och därför har denna forskning som inkluderats behandlat ett stort åldersspann. Detta har inte setts som ett problem då Sanderoth, Werner och Båth (2009, s.86) hävdar att de uppgifter som eleverna kan få i undervisningen av lokalhistoria är möjliga att anpassa till alla åldersgrupper. Gällande publiceringsår var jag tvungen att inkludera den forskning som jag hittade eftersom det blev få träffar.

Sökstrategi

I denna del av examensarbetet redovisas de sökord, databaser och sökprocess som använts i sökningen efter relevant forskningslitteratur.

Sökord

Lokalhistoria, historieundervisning och historia.

Databaser

Den största delen av sökningar skedde via biblioteket på Högskolan Dalarna eftersom det gav en stor tillgänglighet av databaser och avhandlingar i fulltext. De sökningar som skedde via biblioteket var de som utfördes på databaserna *Summon* och *DiVA*. Utöver dessa sökningar skedde en sökning i databasen *SwePub*.

Summon: Denna databas ger tillgång till en väldigt stor del av Högskolan Dalarnas biblioteks resurser. Summon söker bland bibliotekets böcker, elektroniska tidskrifter, vetenskapliga avhandlingar med mera.

DiVA: Det digitala vetenskapliga arkivet har ett samarbete med 40 olika lärosäten och forskningsinstitutioner. Det innebär att studentuppsatser och publikationer i forskning från dessa samarbetspartners publiceras här för att skapa en gemensam söktjänst.

SwePub: Denna databas ger möjlighet att söka efter artiklar, avhandlingar och konferensbidrag som publicerats vid svenska lärosäten.

Sökprocess

I sökningarna användes sökorden ”lokalhistoria”, ”historieundervisning” och ”historia” i separata sökningar. Den ordning som databaserna söktes i var: Summon, DiVA och SwePub. Denna ordning var medvetet vald eftersom Summon och DiVA var sökmotorer som högskolans bibliotek hade tillgång till. Databasen SwePub användes sist då det krävdes sökningar utanför biblioteket. Summon användes först eftersom målet med sökningarna var att få tillgång till många vetenskapliga texter i fulltext. Sökningarna förfinades genom att de avgränsades till endast svenska texter i fulltext. Sökordet ”historia” gav väldigt många träffar, därför avgränsades denna sökning till texter som var relaterade till historieundervisning. När sökningarna var färdiga i Summon fortsattes sökningarna i DiVA. Sökningarna i denna databas gav mig inga träffar som Summon inte hade gett i de tidigare sökningarna. I SwePub förfinades sökningarna med att endast vetenskapliga texter ska visas. Vid sökordet ”historia” fann databasen över 23 000 träffar trots avgränsningen och förfinades därför ännu mer. De avgränsningar som lades till var svenska, licentiatavhandling, doktorsavhandling och fritt online.

Urvalsprocess

När sökningarna med avgränsningar utfördes lästes alla sökträffars titlar. Jag fann många titlar som tydligt visade att de inte behandlade lokalhistoria inom skolans värld. Därför valde jag att inte läsa dessa texters abstract. Om det däremot var otydligt, utifrån titeln, om texten behandlade det ämne som jag skulle studera så lästes abstractet för att sedan bedöma om texten var relevant eller inte. Målet var att läsa så många abstracts som möjligt för att inte missa någon litteratur som kunde vara relevant. När abstracten lästs igenom kategoriserades texterna som relevanta eller icke relevanta för denna studie. För att texterna skulle anses vara relevanta var abstracten tvungna att tydligt tyda på att texten handlade om lokalhistoria, hembygdshistoria, exkursioner eller fältstudier i historieundervisningen. Endast texter med vetenskaplig karaktär inkluderades. Resultatet av sökprocessen och urvalsprocessen redovisas i tabell 1.

Tabell 1 Resultat av sökprocessen

Databas	Sökord	Avgränsningar	Utfall	Lästa abstract	Relevant information (har hittats tidigare)	Utvald litteratur
Summon	Lokalhistoria	Fulltext, svenska	32	15	5	5
Summon	Historieundervisning	Fulltext, svenska	91	40	5	2
Summon	Historia	Fulltext, svenska, historieundervisning	23	11	3(3)	1
DiVA	Lokalhistoria	Fulltext, svenska	4	4	2(2)	0
DiVA	Historieundervisning	Fulltext, svenska	12	9	3(3)	0
DiVA	Historia	Fulltext, svenska	141	43	3(3)	0
SwePub	Lokalhistoria	Övrigt vetenskapligt	81	57	4(3)	1
SwePub	Historieundervisning	”Övrigt vetenskaplig”	68	38	4(1)	3

SwePub	Historia	Svenska, övrigt vetenskaplig, licentiatavhandling, doktorsavhandling, fritt online	530	92	4(2)	2
						Totalt: 13

Utvalda sökträffar

Den litteratur som ansågs vara relevant efter sökningen redovisas nedan i den följd som de hittades.

1. Gunnarsson, Margaretha (2007). *Lokalhistoria i skolan: En historiedidaktisk studie i lärande skolåren 2 till 6*.
2. Elam, Lars (1992). *Närheten i historia*.
3.
  - Kolsgård, Svante (1994). ”100 x 300 meter historia- en ytas historia”. I: Nilsson, Hans (red.), *Lokalhistoria i skolan: exempelsamling*.
  - Kempe, Kerry (1994). ”Hembygdens natur och kultur”. I: Nilsson, Hans (red.), *Lokalhistoria i skolan: exempelsamling*.
  - Segrell, Björn (1994). ”Historiska promenader i skolans närhet – lokalhistoria i skolan, exemplet Råsnässkolan i Motala”. I: Nilsson, Hans (red.), *Lokalhistoria i skolan: exempelsamling*.
  - De Laval, Maria., Frykerås, Ann-Sofie & Hellström, Sven (1994). ”Lokalhistoria på gymnasiet – ett påbörjat utvecklingsområde”. I: Nilsson, Hans (red.), *Lokalhistoria i skolan: exempelsamling*.
4.
  - Kolsgård, Svante (1995). ”Industrialismens tidevarv speglad genom den lokala historien i en skolas närområde”. I: Nilsson, Hans (red.), *Att använda lokalhistoria i undervisningen*.
  - Johannesson, Eva-Lisa (1995). ”Lokalhistoriskt projekt på nya munken i Linköping”. I: Nilsson, Hans (red.), *Att använda lokalhistoria i undervisningen*.
  - Kolsgård, Ann-Christin (1995). ”Vårt torp – en historisk samhällsruta”. I: Nilsson, Hans (red.), *Att använda lokalhistoria i undervisningen*.
  - Ingemansson, Margareta (1995). ”Hembygdsundervisning i Genarp”. I: Nilsson, Hans (red.), *Att använda lokalhistoria i undervisningen*.
  - Nilsson, Kjell (1995). ”Hembygdsrörelsen – en resurs i skolorna”. I: Nilsson, Hans (red.), *Att använda lokalhistoria i undervisningen*.
5.
  - Losman, Beata (1997). ”Lokala arkiv en resurs för skolan”. I: Nilsson, Hans (red.), *Elever forskar i lokalhistoria*.
  - Ekblad, Maud (1997). ”Några sätt att arbeta med lokalhistoria i Järfälla”. I: Nilsson, Hans (red.), *Elever forskar i lokalhistoria*.

- Nilsson, Olle (1997). "Det lilla i det stora. Att arbeta utåtriktat inom SO-undervisningen på högstadiet". I: Nilsson, Hans (red.), *Elever forskar i lokalhistoria*.
  - Stehn, Klas-Göran (1997). "Hembygdens historia och samhälle". I: Nilsson, Hans (red.), *Elever forskar i lokalhistoria*.
  - Ernehed, Ann-Charlotte (1997). "Arbetsplan för hembygdsundervisning i åk. 7–9". I: Nilsson, Hans (red.), *Elever forskar i lokalhistoria*.
6. Rudnert, Joel (2010). "En översikt över historiedidaktisk forskning med inriktning mot yngre". I: Persson, Sven (red.), *Barndom, lärande, ämnesdidaktik*.
  7. Jarhall, Jessica (2012). *En komplex historia: Lärares omformning, undervisningsmönster och strategier i historieundervisning på högstadiet*.
  8. Hultman, Axel (2012). *Lokalhistoria i norsk och svensk skola: historiekulturella perspektiv*.
  9. Ludvigsson, David (2009). "Exkursioner som metod i historieundervisning". I: Johansson, Britt-Inger (red.), *Att undervisa med vetenskaplig förankring – i praktiken!*
  10. Hansson, Johan (2010). *Historieintresse och historieundervisning. Elevers och lärares uppfattning om historieämnet*.
  11.
    - Magnusson, Åse (2002). "Identiteter och konflikter i upplevelsehistoria". I: Aronsson, Peter. & Larsson, Erika (red.), *Konsten att lära och viljan att uppleva. Historiebruk och upplevelsepedagogik vid Foteviken, Medeltidsveckan och Jamtli*.
    - Aronsson, Peter (2002). "Demokrati och upplevelsehistoria". I: Aronsson, Peter. & Larsson, Erika (red.), *Konsten att lära och viljan att uppleva. Historiebruk och upplevelsepedagogik vid Foteviken, Medeltidsveckan och Jamtli*.
  12. Berntsson, Kerstin (2012). *Spelar släkten någon roll? "Den lilla historien" och elevers historiemedvetande*.
  13. De Laval, Maria (2011). *Det känns inte längre som det var länge sedan*.

Analys av litteratur

Kvalitetsgranskning

I denna del av rapporten redovisas hur analysen gått till för att bestämma vilken litteratur som var relevant för studien. All litteratur lästes igenom flera gånger och en kvalitetsgranskning utfördes sedan för att säkerställa att denna litteraturstudie skulle vara av god kvalitet. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s.115) beskriver att en kvalitetsgranskning bör utföras på den litteratur som ska användas i en litteraturstudie. Värdet på litteraturstudien är beroende på om forskaren värderar och identifierar de relevanta studierna. Vid en kvalitetsgranskning ska en undersökning av studiernas syfte och frågeställningar, metod, analys, resultat, diskussion och källor utföras. De beskriver att ett sätt att göra detta på är att ge studien en poäng om studien beskriver syfte och frågeställningar, en poäng om studien beskriver metod och så vidare. Författarna beskriver sedan att studier med låg kvalitet inte bör inkluderas i en systematisk litteraturstudie.

Vid den kvalitetsgranskning som utfördes i denna studie undersöktes det om studierna tog upp syfte och frågeställningar, metod, analys, resultat, diskussion och källor. Detta innebär att varje studie kunde få maximalt 6 poäng. De med 1–3 poäng rankades som låg kvalitet och de med 4–6 poäng rankades som hög kvalitet. Endast studier med hög kvalitet ansågs vara av tillräckligt god kvalitet för denna studie. Kvalitetsgranskningen sammanställdes i tabell 2.

De kriterier som undersöktes i kvalitetsgranskningen var:

- *Syfte och frågeställningar*, syftet ska beskrivas på ett tydligt sätt och de frågeställningar som ställts ska besvaras i studien.
- *Metod*, en beskrivning av hur insamlandet av data skett ska beskrivas.
- *Analys*, i texten ska forskaren redovisa hur data i studien hanterats.
- *Resultat*, det insamlade materialet ska redovisas.
- *Diskussion*, studiens syfte och frågeställningar ska knytas samman med resultatet.
- *Källorna*, ska beskrivas tydligt i den löpande texten och i referenslistan. De ska vara möjliga att kontrollera.

Tabell 2 Kvalitetsgranskning

Litteratur	Syfte	Metod	Analys	Resultat	Diskussion	Källor	Summa
Gunnarsson, M. (2007).	1	1	1	1	1	1	6
Elam, L. (1992).	1			1	1		3
Kolsgård, S. (1994).	1			1			2
Kempe, K. (1994).	1	1		1			3
Segrell, B. (1994).	1	1		1			3
De Laval, M., Frykerås, A-S. & Hellström, S. (1994).	1			1			2
Kolsgård, S. (1995).		1		1			2
Johannesson, E-L. (1995).				1	1		2
Kolsgård, A-C. (1995).	1			1		1	3
Ingemansson, M. (1995).		1					1
Nilsson, K. (1995).				1			1
Losman, B. (1997).		1		1			2
Ekblad, M. (1997).	1			1			2
Nilsson, O. (1997).	1			1			2
Stehn, K-G. (1997).	1	1		1			3
Ernehed, A-C. (1997).	1			1			2
Hultman, A. (2012)	1	1	1	1	1	1	6
Ludvigsson, D. (2009)	1	1	1	1	1	1	6
Hansson, J. (2010).	1	1	1	1	1	1	6
Gustafsson, B. (2002).		1		1	1		3
Magnusson, Å. (2002).				1			1
Aronsson, P. (2002).	1			1			2
Berntsson, K. (2012)	1	1	1	1	1	1	6
De Laval, M. (2011).	1	1	1	1	1	1	6

Sammanfattning av kvalitetsgranskningen

Sammanlagt lästes 24 studier, detta inkluderar kapitel i rapporter och samlingar. Endast sex av dessa studier uppnådde hög kvalitet.

Innehållsanalys

De studier som ansågs vara av tillräckligt god kvalitet utsattes för en innehållsanalys. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s.164) lyfter fram en enkel form av innehållsanalys som användes i denna analys. Denna form innebär att texten läses igenom och relevant information sorteras i teman.

Syftet med analysen var att få veta om forskningen var relevant för denna litteraturstudie och om den kunde besvara frågeställningarna för denna studie. Frågeställningarna var:

1. Inkluderas lokalhistoria i historieundervisningen och vad påverkar dess utsträckning enligt tidigare forskning?

2. På vilket sätt kan lokalhistoria inkluderas i historieundervisningen enligt tidigare forskning?
3. Vilka för- och nackdelar finns det med att knyta lokalhistoria till historieundervisningen enligt tidigare forskning?

All litteratur lästes igenom en första gång för att finna ett resultat och en slutsats för varje studie. Denna läsning gav mig insikt i om studien behandlade samma område som denna litteraturstudie skulle undersöka. För att forskningen skulle anses vara relevant så var den tvungen att beröra begreppet *lokalhistoria*, och om begreppet inte behandlades valdes texten bort från denna systematiska litteraturstudie. Den litteratur som fortfarande kändes relevant efter den första läsningen lästes igenom flera gånger. Detta för att finna teman, gemensamma nämnare och motsatser som handlade om lokalhistoria i historieundervisningen. De teman som framkom för den första frågeställningen var ”kursplanen i historia” och ”lärarens initiativ”. Vid den andra frågeställningen framkom dessa teman: ”planering av undervisning i lokalhistoria”, ”lokalförankrat material” samt ”närområdesstudier”. Den tredje frågeställningen delades upp vid analysen till fördelar och nackdelar. Detta för att enklare finna teman. De teman som framkom vid fördelar var ”helhetsförståelse”, ”konkretisering”, ”aktivt arbetssätt”, ”historiemedvetande” samt ”identitetsskapande”. Teman för nackdelar var ”lärarnas egna initiativ”, ”tidskrävande” och ”ekonomi”.

När analysen genomförts visade det sig att två av studierna ej kunde svara på frågeställningarna, och därför valdes bort från denna litteraturstudie.

Tabell 3 Redovisning av hur litteraturen besvarar frågeställningarna för denna studie

Litteratur	Frågeställning 1	Frågeställning 2	Frågeställning 3
Berntsson, K. (2012).	Nej	Nej	Nej
De Laval, M. (2011).	Ja	Nej	Ja
Gunnarsson, M. (2007).	Ja	Ja	Ja
Hansson, J. (2010).	Nej	Nej	Nej
Hultman, A. (2012)	Ja	Ja	Ja
Ludvigsson, D. (2009).	Ja	Ja	Ja

Utvald litteratur

I denna del redovisas den forskning som efter analysen godkändes för att ingå i denna systematiska litteraturstudie. I beskrivningen av studierna presenteras studiens titel, författare, årtal, dokumenttyp, syfte, metod, undersökningsgrupp samt en sammanfattning av resultatet.

Författare, år, titel: De Laval, Maria (2011). *Det känns inte längre som det var länge sedan. En undersökning av gymnasieelevers historiska tänkande.*

Dokumenttyp, publicering: Licentiatavhandling. Forskarskolan i historia och historiedidaktik, Lunds universitet

Syfte: Syftet med studien var att undersöka gymnasieelevers historiska tänkande och reflektioner via ett medicinhistoriskt projekt om hälsosituationen i Norrköping under det första världskriget.

Metod: Studien delades upp i två delar. I den första delen besökte eleverna ett arkiv och tog del av lokalt källmaterial så som journaler, dödsbevis, brev och tidningsartiklar. Under denna process gavs eleverna föreläsningar och diskussioner fördes. Vid den andra delen skrev eleverna essäer baserade på det källmaterial som de tagit del av tidigare. Forskaren analyserade dessa essäer för att komma fram till studiens resultat. Projektet pågick i fyra veckor.

Undersökningsgrupp: 57 elever från gymnasieskolor.

Sammanfattning: Projektet engagerade eleverna och de visade intresse i att arbeta med lokalförankrat material. Forskaren lyfter fram att arbetet med sådant material gör det möjligt för eleverna att skapa sin egen historia istället för att bli passiva mottagare av historiska fakta. Undersökningen visar även att med en välplanerad och genomtänkt historieundervisning kan historien komma nära och få eleverna att uppleva att det inte skedde för så länge sedan. Essäerna visade att historiskt tänkande kan uttryckas på olika sätt.

Författare, år, titel: Gunnarsson, Margaretha (2007). *Lokalhistoria i skolan. En historiedidaktisk studie i lärande skolåren 2 till 6.*

Dokumenttyp, publicering: Del av antologi. Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping universitet.

Syfte: Syftet var att undersöka hur lärare tänker och resonerar om närsamhällets roll i historieundervisningen samt undersöka lärarnas tolkning av styrdokumentet och begreppet historiemedvetande.

Metod: Kvalitativ intervjustudie. Insamlandet av data skedde via halvstrukturerade djupintervjuer med elva lärare som undervisar i historieämnet. Litteraturstudier genomfördes för att forskaren skulle få mer kunskap i ämnet som skulle undersökas.

Undersökningsgrupp: Elva lärare som undervisar i årskurserna 2–6.

Sammanfattning: Flera lärare uttryckte i studien att undervisning i lokalhistoria är viktigt eftersom det konkretiserar historieämnet och berör eleverna på ett annat sätt än vad läroböckerna kan göra. En konkret upplevelse är en förutsättning för att eleverna ska få sammanhang, förståelse och kunskap om orsak och verkan. Arbetet med lokalhistoria kräver dock att lärarna själva tar initiativ till att skapa ett kontaktnät med institutioner i närområdet. Resultatet visade att det finns ett samband mellan elevers utvecklande av historiskt medvetande och undervisning i lokalhistoria.

Författare, år, titel: Hultman, Axel (2012). *Lokalhistoria i norsk och svensk skola.*

Dokumenttyp, publicering: Licentiatavhandling. Forskarskolan i historia och historiedidaktik, Lunds universitet

Syfte: Syftet var att undersöka användandet av lokalhistoria i svenska och norska skolor.

Metod: Intervjuer med lärare och elever.

Undersökningsgrupp: Årskurs sex i grundskolan till årskurs tre på gymnasiet.

Sammanfattning: I undersökningen är det tydligt att undervisningen av lokalhistoria i Sverige inte varit prioriterad under historiens gång. De senare kursplanerna har dock lyft lokalhistoria som en viktig del för de yngre eleverna. Lärarna undersöker olika tidsperioder och teman i undervisningen av lokalhistoria. De motiverar arbetet med att det aktiverar eleverna, skapar närhet, identifikation och sammanhang. Flera av lärarna uttrycker att en nackdel med undervisning i lokalhistoria är att det är tidskrävande.

Författare, år, titel: Ludvigsson, David (2009). ”Exkursioner som metod i historieundervisning”. I: Johansson, Britt-Inger (red.), *Att undervisa med vetenskaplig förankring – i praktiken!*

Dokumenttyp, publicering: Konferensbidrag. Uppsala universitet.

Syfte: Syftet är att diskutera hur exkursionen kan användas i undervisning i historia.

Metod: Egna erfarenheter, en studie av exkursioner i historieundervisningen vid svenska högskolor och universitet samt en enkätundersökning som skickades till studierektorer till samtliga historiska, ekonomisk-historiska samt idétekniska institutioner i landet.

Undersökningsgrupp: svenska högskolor och universitet.

Sammanfattning: Undersökningen visade att exkursioner används för olika syften i den historieundervisning som sker på svenska högskolor och universitet. Främst arkivbesök används men det förekommer även att studenterna får besöka historiska platser samt att de i vissa fall får möjlighet att prova historiska sysslor. Exkursioner konkretiserar stoffet, ökar förståelsen och involverar flera sinnen.

Resultat

I denna del av studien redovisas resultaten från studierna med syfte att besvara frågeställningarna. Den första frågeställningen var ”Inkluderas lokalhistoria i historieundervisningen och vad påverkar dess utsträckning enligt tidigare forskning?” Två teman upptäcktes för att besvara denna fråga. Dessa var ”kursplanen i historia” och ”lärarens initiativ”. Den andra frågeställningen var: ”På vilket sätt kan lokalhistoria inkluderas i historieundervisningen enligt tidigare forskning?” där de teman som fanns var ”planering av undervisning i lokalhistoria”, ”lokalförankrat material” och ”närområdesstudier”. Den sista frågeställningen var ”Vilka för- och nackdelar finns det med att knyta lokalhistoria till historieundervisningen enligt tidigare forskning?”. De teman som framkom vid fördelar var ”utvecklandet av helhetsförståelse”, ”konkretisering”, ”aktivt arbetssätt”, ”historiemedvetande” och ”identitetsskapande”. De teman som synliggjordes vid nackdelar var ”lärarens egna initiativ”, ”tidskrävande” och ”ekonomi”.

Den utsträckning som lokalhistoria inkluderas i historieundervisningen

Kursplanen i historia och lärarens initiativ

Gunnarsson (2007, s.283) beskriver att samtliga lärare som deltog i hennes studie nämner att de planerar vilket stoff som ska läras ut i undervisningen utifrån kursplanen i historia. De menar att en lärare måste planera sin undervisning med styrdokumentet i åtanke för att försäkra sig om att eleverna lär sig det som dem ska.

Hultman (2012, s.97) förklarar i sin undersökning att undervisning i lokalhistoria nämns tydligt i kursplanen för historia i den aktuella läroplanen, Lgr 11 för årskurs ett till tre. I kurskraven beskrivs det bland annat att eleverna ska undersöka hemortens historia utifrån platser och föremål, kunna utföra jämförelser mellan då och nu samt kunna berätta om hur barn, kvinnor och män levde under olika perioder. Hultman (2012, s.99) menar att undervisningen av lokalhistoria i grundskolans lägre åldrar inte går att väljas bort då det beskrivs tydligt i deras kursplan. Han hävdar att även om lokalhistoria endast uttrycks i kursplanen för de yngre eleverna så har lokalhistoria en viktig funktion även hos de äldre eleverna. Vidare beskriver Hultman (2012, s.182) att

det bidrar till att eleverna får ett intresse för historieämnet och att de genom upplevelser stärker sin identitet eftersom de utvecklar sitt historiemedvetande.

Historiedidaktikern Ludvigsson (2009, s.131) finner i sin studie att endast fem av tjugofem svenska högskolor och universitet inkluderar lokalhistoria i kursplanerna för historia. De 20 andra högskolorna och universitetet uttrycker att om undervisning i lokalhistoria sker så är det endast i samband med vissa temakurser, vilket inte alla studenter läser. Den avgörande faktorn för om undervisning i lokalhistoria sker är enligt honom vilken lärare som leder kursen. Den slutsats han drar i sin studie är att majoriteten av alla studenter som läser historia på högre nivå än gymnasiet aldrig kommer att studera historien i närmiljön i form av exkursioner.

I Hultmans (2012, s.133) studie anser lärarna för grundskolans senare del och framåt att kursplanen i historia inte är ett hinder för att undervisa i lokalhistoria. De hävdar att det bör tillämpas eftersom det är viktigt att utgå från det som är nära och känt av eleverna. Läraren från Stockholm menar till exempel att målen som eleverna ska nå är så vida att det går att välja stoff fritt och ändå kunna referera det till kursplanen. Gunnarsson (2007, s.221) beskriver att styrdokumentet berättar vilket innehåll som ska läras ut, men inte på vilket sätt och därför kan lärarna själva bestämma arbetsmetod. Hultman (2012, s.130) lyfter fram att läraren i Storuman menar att många mål i kursplanen för historia kan uppnås genom undervisning i lokalhistoria. Denna lärare har en annan åsikt än de andra lärarna. Han anser att kursplanen kan vara ett hinder för undervisning i lokalhistoria. Detta eftersom lokalhistoria inte nämns i kursplanerna för de äldre eleverna. Undervisningen av lokalhistoria blir då helt beroende på om läraren vill undervisa i det eller inte. Läraren måste alltså vara intresserad eller nyfiken och själv initiera arbetet. Detta beskrivs även av Ludvigsson (2009, s.131) som hävdar att lärarna är särskilt viktiga i undervisningen av lokalhistoria. Detta eftersom de själva valt att arbeta med det. Om lärarna inte har engagemang eller intresse för lokalhistoria uteblir denna undervisning på skolorna.

De sätt som lokalhistoria kan inkluderas i historieundervisningen

Planering och material i lokalhistoria

Gunnarsson (2007, s.289) menar att många elever är av åsikten att historia endast handlar om att komma ihåg årtal och lära sig om kungar. Det har inte gett eleverna något vidare intresse för historia. Detta måste enligt henne förändras eftersom historia är mer än det eleverna uppfattat. Historia handlar enligt henne om att förstå vem man är och sina rötter. Enligt både Gunnarsson (2007, s.289) och Hultman (2012, s.125) är lokalhistoria ett sätt att förändra elevernas bild av historieämnet till något mer positivt och att skapa ett intresse hos eleverna för historia.

I Gunnarssons (2007, s.284) studie anser lärarna att det är viktigt att utgå från elevernas intressen och erfarenheter vid planering av undervisningen. De menar att det är speciellt viktigt då eleverna är äldre för att de ska skapa ett intresse till historieämnet. Lärarna beskriver att eleverna då får möjlighet att vara med och påverka vad de får lära sig inom historieämnet. Några av lärarna anser att det inte går att göra på samma sätt med de yngre eleverna eftersom de är enligt dem för unga för att veta vad de vill få kunskap om.

Gunnarsson (2007, s.283) lyfter fram att lärarna i hennes studie påpekar att läromedel sällan används i undervisningen av lokalhistoria eftersom det väldigt sällan finns läromedel som är kopplade till elevernas närområde. Materialet kommer istället från faktaböcker, dokument om lokalhistorien och material som läraren själv producerat. De Laval (2011, s.119) hävdar att en god undervisning i lokalhistoria

kräver att läraren plockar fram bra och intressant material. Utöver det måste läraren stötta eleverna och skapa en dialog för att eleverna ska bemöta och förstå materialet på ett bra sätt. Hultman (2012, s.201) betonar att det är av stor vikt att lärarna har tillgång till ett kontaktnät i närområdet för att de ska kunna finna material som leder till en kvalitativ undervisning av lokalhistorien. Det beskrivs även i studien av Gunnarsson (2007, s.284) som menar att samarbete med olika organisationer i närområdet är viktiga eftersom det ger tillgång till en väldigt stor mängd material. Vidare beskriver hon att ett samarbete med institutioner utanför skolan kräver initiativ av den enskilda läraren. Författaren hävdar att bland annat hembygdsföreningar har mycket information om närområdets historia. I hennes studie berättar lärarna att de samarbetar med olika institutioner som till exempel arkeologer, medeltidsföreningar, och museum. Dessa beskrivs vara viktiga bidrag till undervisningen då eleverna får delta i aktiviteter i sitt eget närområde. Vidare beskriver lärarna i Gunnarssons studie att de även samarbetar pensionärer som kan berätta om hur det var att leva förr (Gunnarsson 2007, s.267–268).

Närområdesstudier

I samtliga studier i denna litteraturstudie kopplas undervisningen av lokalhistoria samman med närområdesstudier. Ludvigsson (2009, s.130) beskriver att dessa närområdesstudier går att kategorisera i tre olika kategorier. Dessa är att ta del av lokalhistoriska dokument, besöka historiska miljöer samt att prova äldre sysslor och redskap. Hultman (2012, s.180) nämner att undervisning i lokalhistoria i form av närområdesstudier kan variera och konkretisera historien. Han menar att eleverna lättare kan förstå hur det var förr om de får tillfälle att delta i stadsvandringar, rollspel, besök i historiska miljöer och får möjlighet att använda sig av äldre metoder och verktyg.

Hultman (2012, s.180) betonar att eleverna kan motiveras och bli intresserade av historia om undervisning utgår från lokalt källmaterial. Han beskriver vidare att det vanligaste sättet som eleverna får kontakt med material om lokalhistoria är genom att de får ta del av lokalhistoriska dokument (Hultman 2012, s.161). Hultman (2012, s.132) och Gunnarsson (2007, s.268) beskriver att lärarna i deras studier anser att det är viktigt med intervjuer av äldre personer eftersom det kan konkretisera och göra det lättare för eleverna att förstå vilka förändringar som skett i samhället under årens gång. De exempel som lyfts fram i texterna är att de äldre personerna kan beskriva hur affärer, posten och banker fungerade förr. De fördelar som Ludvigsson (2009, s.133) kan se med denna metod är att det främjar elevernas färdighetsträning i att läsa och granska äldre texter. Vidare påpekar han att denna typ av närområdesstudier endast är en förlängning av vanlig historieundervisning och seminarium som sker i skolorna. Han menar att andra former av närområdesstudier är att föredra då det finns större möjlighet att skapa intresse och ett bestående minne hos eleverna oavsett vilken åldersgrupp de tillhör (Ludvigsson 2009, s.133).

Ludvigsson (2009, s.161) beskriver att exkursioner i närområdet är en form av närområdesstudier som är att föredra. Han hävdar att det alltid finns platser att besöka i närområdet oavsett var man bor i landet. Några exempel på platser som han lyfter fram är fornminnen, kyrkor, slott, borgar, stadsmiljöer, museer, sågverk, kulturlandskap och så vidare. Vidare beskriver Ludvigsson (2009, s.135) att ett vanligt mål för skolorna är stadsmiljön i närheten av skolan. Studenterna kan då få reflektera över varför platserna heter som de gör. Uppsala har till exempel en gata som heter ”Vattugränd” eftersom den ledde ner vatten längs gatan för att kunna garantera vatten vid brand. Ett torg som kallas gamla torget gör det eftersom det var där stadens

centrum fanns förr.

Ludvigsson (2009, s.132). såg i sin studie endast ett exempel där studenter fick prova på historiska sysslor. Det var agrarhistorikerna vid SLU som uppgav att studenterna där fick testa att skörda med lie, sätta upp en gärdesgård och tröska med slaga. Läraren som lett kursen menar att praktisk kännedom av de äldre teknikerna ger studenterna en bättre förståelse för hur de fungerar och vilka problem som uppstod vid användandet av dem. I studien av Hultman finns andra exempel där eleverna får besöka historiska miljöer och utföra sysslor. Läraren i Storuman beskriver till exempel att eleverna fick besöka ett kulturresevat tillsammans med arkeologer. Eleverna fick då i uppgift att undersöka gravar och andra lämningar. Denna exkursion användes som ett sätt för eleverna att se spår och få förståelse för det samiska kulturlandskapet (Hultman 2012, s.131). I Jönköpings kommun fick eleverna från en mellanstadieskola delta i en upplevelsedag planerad tillsammans med Länsmuseum för att avsluta arbetsområdet ”medeltiden”. Detta var enligt dessa lärare det enda tillfället då lokalhistoria tydligt var delaktig i historieundervisningen i denna mellanstadieskola. Målet med denna dag var enligt lärarna att koppla samman lokalhistorien med den nationella historien. Eleverna flyttades då, för en dag, från klassrummet till en slottsruin i närheten. När de var där presenterades ett scenario för eleverna. Detta scenario var att ett gästbud skulle ställas i ordning då ett danskt sändebud skulle komma till kungen Birger som eftersänt hjälp då han hade fånglat två hertigar. Eleverna fick i uppgift att tillsammans iordningställa detta gästbud i tidstypiska kläder som museet tillhandahållit (Hultman 2012, s.147). Lärarna från Jönköping beskrev att denna medeltidsdag gav eleverna upplevelser och minnen som eleverna förmodligen skulle minnas under en längre tid (Hultman 2012, s.164). En skola i Örebro har haft ett samarbete tillsammans med traktens hembygdsförening då de, under en längre tid, haft ett projekt där de skildrar hur bondesamhället i staden har förändrats genom tiderna. I detta projekt fick eleverna tillfälle att prova på historiska metoder och redskap. Några exempel på detta är att eleverna fått hugga ved, stöpa ljus och kärna smör. Den intervjuade läraren betonar att det är väldigt viktigt att eleverna får arbeta med händerna då det ger en bättre förståelse för hur människor levde förr (Hultman 2012, s.140).

I Gunnarsson studie lyfter en lärare fram att eleverna har varit delaktiga i utgrävningar, medeltida fester och marknader. Vid de medeltida marknaderna har olika stationer ställts upp där eleverna och besökarna pratade om pilbågsskytte och rustningar, tovade ull, lekte lekar från medeltiden, bakade bröd med mera (Gunnarsson 2007, s.268). I samma studie beskriver läraren från Malmö att de samarbetar med Malmö museum och ibland även tillsammans med stadsarkivet. Malmö museum skickar ut material och bjuder in skolan till skådespel, rollspel, filmer och liknande aktiviteter. Det är skolorna själva som avgör hur mycket de vill att eleverna ska ta del av. Stadsarkivet låter skolan ta del av dokument varav vissa av dessa texter har moderniserats för att eleverna lättare ska kunna ta till sig det som står. Dessa texter konkretiserar hur livet var förr för barn, kvinnor och män. En lärare från Rosengård berättade att de besöker och studerar gamla hus i den lokalhistoriska undervisningen. Ett mål som förekommit i deras undervisning är en herrgård som idag används som ett kulturhus. Eleverna fick i uppgift att införskaffa information om vilka som bott där tidigare. De kom fram till att en familj som levde där var familjen Kockums, som ägde stora företag i trakten. Mannen i familjen hade så ett stort inflytande att kvarteren i Rosengård blev namngivna efter hans barn. Detta arbete ledde alltså till att eleverna fick förståelse för en ganska stor del av närområdets lokalhistoria (Gunnarsson 2007, s.269).

De för- och nackdelar som finns med att knyta lokalhistoria till historieundervisningen

Fördelar

Konkretisering och upplevelser

De Laval (2011, s.112) hävdar att platsen är betydelsefull i undervisningen och att det inte går att överskatta den kraft som det lokalhistoriska undervisningsområdet har. Hon menar att eleverna har vissa förkunskaper om platsen eftersom det är den plats de möter dagligen, vilket leder till att undervisningen känns meningsfull för dem. Hon påpekar att det lokala material som eleverna får ta del av i denna typ av undervisning påverkar dem emotionellt (De Laval 2011, s.96). Hennes uppfattning är att eleverna fascinerar över att läsa om ”riktiga människor”, att eleverna känner att historien kommer nära eftersom den konkretiserats (De Laval 2011, s.111). De Laval (2011, s.106) beskriver att lokalhistoria har konsten att väcka bilder och föreställningar hos eleverna oavsett om de var intresserade av historia tidigare eller inte. En elev hade uttryckt att han genast fått en bild i huvudet av hur det såg ut när han läst det lokala källmaterialet. Ludvigsson (2009, s.137) beskriver att om studenterna får möta autentiska miljöer eller artefakter involveras flera sinnen i lärandet.

I studien av Hultman (2012, s.163) beskriver forskaren att några av fördelarna med undervisning i lokalhistoria är att det konkretiserar historia överlag och låter eleverna tänka i olika perspektiv. Han hävdar att det konkreta arbetet i lokalhistoria engagerar och skapar intresse hos eleverna för historieämnet samt att det låter läraren variera undervisningen. Han beskriver att den största potentialen hos undervisning i lokalhistoria är att den kan knyta samman de vetenskapliga behoven med de existentiella (Hultman 2012, s.180,182). I Gunnarssons studie beskriver samtliga lärare att lokalhistoria konkretiserar historieämnet. Lokalhistoria är något som ligger nära och berör eleverna och på så sätt väcks det ett intresse hos dem. Lärarna anser att det är ett enkelt sätt för eleverna att ta till sig historien och förstå den bättre eftersom denna arbetsmetod låter eleverna använda sig utav sina sinnen. De förklarar att eleverna kan se, höra och uppleva historien som finns i deras närhet. Vidare hävdar Gunnarsson att när eleverna får känna historien nära ökar inte bara elevernas engagemang utan även deras självkänedom. Det får eleverna att förstå att de deltar i historien och att det vi gör påverkar framtiden och får dem att vilja vårda och ta hand om den miljö som de lever i. Eleverna får en förståelse för sambandet mellan orsak och verkan (Gunnarsson 2007, s.270). Gunnarsson (2007, s.275). Det konkretiserar att miljön påverkas av det som hände förr och att det vi gör idag kommer att påverka de nästkommande generationerna. I och med att det som undervisas ligger nära eleverna gör det lättare för dem att förstå varför förändringar sker. Hon lyfter fram att det är särskilt viktigt att eleverna ser en utveckling och får insikter om att det kan både finnas positiva och negativa sidor med förändringarna. De Laval (2011, s.53) menar att läraren måste ge eleverna uppgifter som hjälper dem att se förändringar och på så sätt lär sig eleverna sambandet mellan orsak och verkan. Vidare hävdar Gunnarsson (2007, s.274) att om eleverna har den konkreta sammanhangskunskapen så stimulerar det elevernas förmåga till ett historiskt tänkande.

Ludvigsson skriver i sin studie att exkursioner i närområdet konkretiserar olika problemområden i historia genom att det ger konkreta exempel. Han hävdar att studenterna får en ökad förståelse för olika föremål, miljöer, och historiebruk. Undervisningen kan leda till att studenterna får lära sig att se historia i dagens

samhälle. Det kan vara genom fornlämningar, åkerspår och vägsträckningar (Ludvigsson 2009, s.131). Närområdesstudier i form av besök i historiska miljöer är enligt honom funktionellt viktiga inslag i undervisningen. Studenterna får då använda, pröva och värdera fysiskt källmaterial. Han hävdar att det konkretiserar stoffet vilket innebär att förståelsen ökar och att det finns möjlighet att involvera flera sinnen i lärandet (Ludvigsson 2009, s.141).

Helhetsförståelse

Hultman skriver att det är viktigt att i historieundervisningen utgå från det som är nära eleverna och sedan vidga historien eftersom det skapar motivation och förståelse hos eleverna (Hultman 2012, s.163). Han menar att den största potential som undervisning i lokalhistoria har är att den kan koppla samman den lilla och den stora historien. Vidare beskriver Hultman (2012, s.161) att det lokala påverkas av det som händer i världen, alltså sker ett ständigt samspel mellan den lilla och den stora historien. Gunnarsson beskriver att lärarna i hennes studie menar att den lilla historien länkas samman med den stora historien då de utgår från den lokala historien och jämför den med hur det var på andra platser i Sverige och världen. De hävdar att eleverna då får en uppfattning om att det finns ett sammanhang med det som sker ute i världen och det lokala, samt att de tillsammans skapar en helhet (Gunnarsson 2007, s.273). I Hultmans studie beskriver många av de intervjuade lärarna att lokalhistoria nästan alltid går att använda i historieundervisningen eftersom det konkretiserar och åskådliggör den stora historien (Hultman 2012, s.195). En skola utför en medeltidsdag där eleverna inte får spela kung eller riddare utan får istället sätta sig in i hur det var att leva som den enkla medeltidsmänniskans liv. Lärarna på denna skola hävdar att eleverna får under denna dag insikt om hur människor levde förr (Hultman 2012, s.148). Undervisning i lokalhistoria kan alltså vara ett verktyg för att restaurera historien genom att lyfta fram grupper som tidigare varit undanskymda, som till exempel hur kvinnor och barn hade det (Hultman 2012, s.174).

Lokalhistoria ger eleverna en överblick över hur samhället utvecklats. Det innebär att eleverna får en förståelse för att samhället inte alltid sett ut som det gör idag, att det finns ett samband mellan förfluten tid, nuet och framtiden och det blir möjligt för eleverna att tänka tidsövergripande (Gunnarsson 2007, s.271). Hultman (2012, s.170) lyfter fram att arbetet med lokalhistoria kan ge eleverna en känsla för tiden som funnits före deras födelse och att eleverna kan förstå att det händer idag hör till historien i framtiden. Det kan få eleverna att fundera och reflektera över hur det var förr och på så sätt förstå historia. Om historieundervisningen är väl genomtänkt kan tidslinjen minskas och eleverna kan uppleva att historien inte skedde för så länge sedan, att historien har kommit nära. Detta kräver att läraren använder lokalt källmaterial som väcker empati och engagemang hos eleverna (De Laval 2011, s.115). De Laval poängterar dock att det är viktigt att inte anta att alla elever kan ta del av familjeberättelser och därför är det av vikt att utgå från material som alla elever kan ta del av (De Laval 2011, s.113).

Historiemedvetande och identitetsskapande

Gunnarsson beskriver att den del av historien som ligger nära eleverna, både geografiskt och släktskapsmässigt är viktig för att eleverna ska få ett intresse för historieämnet. En välplanerad undervisning i lokalhistoria främjar enligt hennes studie utvecklandet av elevernas historiemedvetande (Gunnarsson 2007, s.278). Begreppet ”historiemedvetande” beskrivs i Gunnarssons studie vara svårt att definiera då det

finns olika sätt att se på det, men att det generellt handlar om individers förmåga att reflektera över dåtid, nutid och framtid (Gunnarsson 2007, s.228). Lärarna i samma studie beskriver att de uppfattat historiemedvetande som vår förståelse för att nuet har betydelse för hur vi ser på förfluten tid och framtid. De anser att historiemedvetande utvecklas genom att vi får förståelse för att vi är en del av ett större sammanhang (Gunnarsson 2007, s.278). Hultman (2012, s.163) menar att lärare använder vägen via elevernas närmiljö för att utveckla elevernas historiemedvetande.

De Laval beskriver att alla historiska studier har ett värde i undervisningen, men den undervisning som aktiverar eleverna och stöttar dem i att reflektera i olika historiska perspektiv för att åskådliggöra förändringar är särskilt viktigt vid utvecklandet av historiemedvetande (De Laval 2011, s.111). Projekt där eleverna får ta ställning i värderingsfrågor, reflektera samt får möjlighet att leva sig in i situationen, känna empati och engagemang gynnar historiskt tänkande. Om undervisningen anknyter till dagsaktuella frågor kan eleverna studera dem utifrån historiskt perspektiv. Enligt henne får eleverna då möjlighet att öva på att se orsakssammanhang, då de får komma fram till egna slutsatser och reflektera i moraliska frågor (De Laval 2011, s.113).

Gunnarsson förklarar att samtliga lärare i hennes studie anser att historiemedvetande och identitetsskapande har ett samband. De menar att vara historiemedveten och ha en förståelse och kunskap om vilka vi är och vår bakgrund är identitetsskapande. Det är då viktigt att eleverna får förståelse för tiden de lever i och ser sammanhanget i historia och framtid. Detta gäller alla elever oavsett var de kommer ifrån. Kommer eleverna inte från Sverige är det viktigt att de får kunskap och förståelse för den miljö de lever i nu. Den historiska identiteten utvecklas i och med att eleverna får kunskap om sin egen historia samt att de lär sig om vad som hänt i historien (Gunnarsson 2007, s.281). Gunnarsson (2007, s.271) hävdar att om eleverna får kunskap om bygden så leder det till att eleverna kan känna trygghet och få förståelse för sin egen plats i samhället. Hultman beskriver att om historiemedvetande utvecklas hos eleverna stärks även deras identitet. Detta eftersom den nära historien berör elevernas erfarenheter och upplevelser av det förflutna. Om eleverna känner en hembygdskänsla till den plats de bor på stärker det deras lokala identiteter (Hultman 2012, s.198). Lärarna anser att det är viktigt att eleverna lär känna sina rötter för att få en anknytning till platsen (Hultman 2012, s.167).

Aktivt arbetssätt

De Laval förklarar att med lokalhistoriskundervisning är det möjligt att engagera eleverna på ett annat sätt än vid traditionell klassrumsundervisning. Enligt henne blir eleverna endast passiva mottagare av historiska fakta vid traditionell klassrumsundervisning. Hon hävdar att vid undervisning i lokalhistoria är det möjligt att låta eleverna göra en egen tolkning av platsens historia (De Laval 2011, s.111). Hultman beskriver även han att i undervisningen av lokalhistoria kan man upptäcka en helt ny historia via undersökningar i närområdet. Detta skapar enligt honom en viss närhet som gör att eleverna känner större mening med historieundervisningen (Hultman 2012, s.142).

Ludvigsson lyfter fram i sin studie att det aktiva arbetssättet i lokalhistoria ökar studenternas intresse för historieämnet. Det varierar även undervisningen på ett sätt att det skapar möjligheter där studenterna får vara aktiva i diskussioner (Ludvigsson 2009, s.131). Vidare beskriver han att om studenterna får vara aktiva i exkursioner kan det främja studenternas vetenskapliga tänkande och arbetsmetod. Detta sker endast om studenterna får samla in data, söka svaret på frågor, testa hypoteser och kritiskt

granska det fysiska källmaterialet (Ludvigsson 2009, s.138). Både Ludvigsson (2009, s.131) och Hultman (2012, s.178) förklarar i sina studier att närområdesstudier i lokalhistoria kan leda till att elevgruppen sammansvetsas och lär sig samarbeta då de oftast får i uppgift att arbeta tillsammans. De får även ta eget ansvar och redovisa vad de kommit fram till. Gunnarsson (2007, s.270) menar att undervisning i det som ligger eleverna nära gör att de kan känna samhörighet till varandra.

Lokalhistoria aktiverar eleverna på ett positivt sätt, pedagogiskt och didaktiskt (Hultman 2012, s. 194). Arbetet med lokalhistoria möjliggör att eleverna får vara aktiva oavsett kunskapsnivå. Det diskvalificerar inte de svaga eleverna utan dessa kan delta i undervisningen utan att stöta på större problem. Det bidrar även till individualiserad undervisning (Hultman 2012, s.177).

Nackdelar

De Laval menar att det överlag finns mycket positivt med att arbeta med lokalt förankrat källmaterial, men att det finns elever som har svårt att tolka informationen då det ibland är skrivet på ett språk som kan vara svårt att förstå. Ett exempel som hon lyfter fram är en elev som inte klarat av att tolka de äldre breven som användes för att få förståelse för hur livet i Norrköping var förr (De Laval 2011, s.77).

Ludvigsson (2009, s.141) lyfter fram en rad problem som kan förekomma med att arbeta med lokalhistoria. Han hävdar att om läraren väljer att vara en talande guide kan det leda till att studenterna blir okoncentrerade, passiva och inte tar in informationen. Om studenterna istället får vara aktiva deltagare som genomför olika uppgifter kräver det mer omfattande förberedelser. Det finns risk att studenterna försvinner åt olika håll vilket gör det svårt för läraren att ge handledning och stöd. Det finns även risk att studenterna endast tränas i observation och informationshämtning istället för att fördjupa sin förståelse och sitt historiemedvetande. Han lyfter även fram att studenterna bör formulera egna frågor och hypoteser och pröva den historiska miljön för att få svar. Han menar att det finns bristande erfarenheter av exkursioner bland personalen vilket är ett hinder för att utveckla närområdesstudierna. Vidare beskriver han att studentgrupperna ökar vilket leder till att det blir svårare att samla alla studenterna, fler lärare krävs och det gör det svårare att låta studenterna prova på olika redskap och metoder (Ludvigsson 2009, s.132). Vissa lärare är av åsikten att ekonomin sätter hinder för exkursioner utanför klassrummet. De menar att de inte kan förvänta sig att studenterna själva ska betala för något (Ludvigsson 2009, s.132). Hultman menar däremot i sin studie att lärare inte ser att det ekonomiska är något besvär eftersom de ofta kan använda platser i närmiljön som är kostnadsfria (Hultman 2012, s.124).

Hultman beskriver i sin studie att vissa lärare känner att projekt i lokalhistoria ofta kan ta för lång tid vilket gör att de inte får lika mycket tid till att arbeta med andra områden. En annan nackdel är att materialet måste anpassas till tiden. Med det menas att gamla häften måste anpassas och eventuellt transkriberas till andra media. Gamla dokument fungerar inte på en generation som växt upp med tv-spel och film (Hultman 2012, s.141). Det finns även lärare i hans studie som anser att det mesta borde utgå från lokalhistoria men att det anses vara för svårt att hitta information och att lärarnas kunskaper om området och sökningar är begränsade. Det tar för lång tid att ta fram material om lokalhistoria som passar alla elever (Hultman 2012, s.195). Vidare beskriver Hultman (2012, s.149) att det tar väldigt lång tid att skapa ett kontaktnät och samarbete med olika institutioner. En annan stor nackdel är enligt Hultman (2012, s.158) att lokalhistoria inte har en stor plats i kursplanerna och det

innebär att den enda anledningen till att undervisning i lokalhistoria sker är för att lärarna själva har engagemanget och drivkraften.

Diskussion

Det här avsnittet är disponerat i två delar där den första är metoddiskussion och den andra är en resultatdiskussion. Vid metoddiskussionen diskuteras den valda metodens styrkor och brister och i resultatdiskussionen besvaras frågeställningarna med hjälp av resultatet.

Metoddiskussion

Valet av metod i form av en systematisk litteraturstudie var förutbestämt av Högskolan Dalarna. Denna litteraturstudie skulle vara redo för ventilerings efter tio veckor. Denna tidsbrist kan ses som en svaghet eftersom det gjorts att noggrannare sökningar inte skett. En förutsättning för att kunna göra en systematisk litteraturstudie är enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s.27) att det finns tillräckligt många studier av god kvalitet för att kunna skapa ett underlag och ge en slutsats i ett givet ämne. Denna metod används för att få veta vad som är mest effektivt och om det finns vetenskapligt stöd för att, till exempel, rekommendera en undervisningsmetod. En systematisk litteraturstudie ska tydligt beskriva sökstrategi, urval av artiklar och analys där alla texter kodas systematiskt. Vidare beskrivs det att en systematisk litteraturstudie ska ge en heltäckande bild av de relevanta studierna som finns inom ett ämne (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström 2013, s.28). Arbets sättet innebär att en systematisk sökning av vetenskapliga texter ska ske. Dessa ska sedan kritiskt granskas och sammanställas (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström 2013, s.31). I och med att metoden var förutbestämd så fanns ingen möjlighet att påverka valet av metod. Med det sagt anser jag att denna metod passade bra för denna studie eftersom det gav mig en heltäckande bild av hur forskningen ser ut inom det valda ämnet.

Vid sökningen användes endast tre databaser, Summon, DiVa och SwePub. Dessa blev presenterade för mig vid en föreläsning av Högskolan Dalarnas bibliotekarie i kursen *Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning för grundlärare F-3*. Databaserna söktes via högskolans bibliotek vilket gav mig tillgång till fler avhandlingar i fulltext. Databasen Summon söker igenom Högskolan Dalarnas bibliotek och gav mig tillgång till de avhandlingar och texter som biblioteket har tillgång till. DiVa och SwePub har samarbete tillsammans med olika svenska lärosäten vilket gav mig tillgång till de flesta svenska avhandlingarna. Då jag inte hade större kunskap om databaser än det som gavs vid denna föreläsning skedde inte sökningar i andra databaser. Detta kan givetvis ha påverkat de sökträffar jag fick då andra databaser möjligtvis kunnat hitta fler relevanta träffar.

De sökord som användes vid sökningen var "lokalhistoria", "historieundervisning" och "historia", detta för att finna relevant litteratur om hur lokalhistoria används i undervisningen av historia. Vid sökningen valdes det att söka på ett ord i taget eftersom jag ville få så många träffar som möjligt, och alla sökträffars titlar lästes och utifrån vad titeln var bestämdes det om abstractet skulle läsas eller inte. Denna metod kan ifrågasättas då relevanta texter kan ha missats, men jag försvarar metoden med att abstractet inte blev lästa endast där titeln tydligt visade att den behandlade ett annat område än det jag var intresserad av. Vid fall där det var osäkert lästes abstract. Jag valde att läsa så många abstract som möjligt för att inte missa någon litteratur som kunde vara relevant, även om titeln inte innehöll ord som tydligt visade att det

handlade om lokalhistoria i historieundervisningen. Det fanns många texter med ordet "lokalhistoria" i titeln men alla dessa lästes inte eftersom många var tydligt inriktade mot andra områden än historieundervisning. Inga engelska sökord användes eftersom jag främst var intresserad av hur denna forskning ser ut i Sverige. Inga avgränsningar av texternas publiceringsår gjordes eftersom jag fann för få sökträffar. Sammanlagt analyserades och kvalitetsgranskades 24 vetenskapliga texter varav endast fyra var av tillräckligt god kvalitet. Med bättre kunskaper om sökning i databaser och relevanta sökord så hade jag eventuellt funnit fler träffar. Jag fann dock att de sökord som valdes ut resulterades i många relevanta texter, men majoriteten var av för låg kvalitet då endast fyra blev godkända. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s.115) beskriver att genom att ha kvalitetskriterier är det möjligt att avgöra om texterna har låg eller hög kvalitet. Om texterna hade 1–3 poäng rankades dessa som låg kvalitet, men om de istället hade 4–6 poäng klassades de som hög kvalitet. I denna studie inkluderades endast texter av hög kvalitet. Denna kvalitetsgranskning är en viktig tillgång eftersom det tydligt visar att jag varit noga med att inkludera vetenskapliga texter som är tillförlitliga. Utfallet av kvalitetsgranskningen kan ha sett ut på ett annat sätt om någon annan skulle ha utfört den. Jag har försökt att vara noggrann och läst texterna flertal gånger för att konstatera att jag inte missat någonting, men min brist på erfarenhet att läsa vetenskapliga texter kan ändå ha påverkat resultatet, och forskarens noggrannhet är definitivt en faktor som kan ha påverkat resultatet. Efter kvalitetsgranskningen lästes de sex texterna med tillräckligt god kvalitet många gånger och utsattes för en litteraturanlys för att konstatera om texterna svarar på de frågeställningar som denna studie ska besvara. Denna litteraturanlys visade att endast fyra texter svarade på frågeställningarna. En av denna studies styrkor är att jag varit noggrann med att inte ta med litteratur som inte svarar på frågeställningarna. Den forskningslitteratur jag fann relevant visade sig ha många liknande åsikter om lokalhistoria i historieundervisningen. Jag önskar att jag funnit någon text som haft en annan åsikt och på så sätt hade det varit möjligt att jämföra olika åsikter.

Vidare ska studiens reliabilitet och validitet diskuteras. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s.103) beskriver att reliabilitet innebär hur stor möjlighet det finns att upprepa mätningen med samma metod och få samma resultat. Vid hög reliabilitet betyder det att det är möjligt att få samma resultat vid upprepade sökningar. I delen där jag beskriver sökprocessen har jag varit tydlig med hur den skett, och jag tror att vid upprepade sökningar kommer forskaren få samma resultat som mig förutsatt att ingen ny forskning uppkommit som visar något annat. Validitet innebär enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s.105) att studien undersöker det som är avsett att mätas. Jag har varit noga med att de texter som inkluderats i studien behandlar just lokalhistoria i historieundervisningen, samt att den tar upp hur undervisningen i lokalhistoria kan planeras och vilka för- och nackdelar som finns med arbetssättet. I och med det anser jag att studien har hög validitet.

Det skedde ingen avgränsning gällande den åldersgrupp som undersöktes eftersom det hittades för få sökträffar. De studier jag fann vid sökningen bearbetar olika delar av en människas utbildning från lågstadienivå till universitetsnivå och detta gav mig en bild om hur lokalhistoria i historieundervisningen ser ut på olika nivåer i utbildningen, vilket både kan ses som en styrka och en brist. Det är en styrka eftersom det gett en stor spridning lokalhistorisk undervisning i svenska skolor. Självklart finns det viss skillnad på hur undervisningen i lokalhistoria bör gå till på lågstadiet och universitetet. Styrkan i detta är, som Sanderöth, Werner och Båth (2009, s.86) beskriver, att förslagen som ges i texterna går att applicera på alla åldersgrupper med vissa anpassningar. Oavsett vilken som var undersökningsgruppen så ger det tips om hur

undervisningen i lokalhistoria kan ske. Den brist som finns är att det endast ger en bild på några få lärares syn från varje utbildningsnivå, istället för att ge en överblick av många lärares åsikter inom samma nivå.

Resultatdiskussion

I denna del besvaras frågeställningarna utifrån resultatet:

1. Inkluderas lokalhistoria i historieundervisningen och vad påverkar dess utsträckning enligt tidigare forskning?
2. På vilket sätt kan lokalhistoria inkluderas i historieundervisningen enligt tidigare forskning?
3. Vilka för- och nackdelar finns det med att knyta lokalhistoria till historieundervisningen enligt tidigare forskning?

Lokalhistoriens utsträckning i historieundervisningen

Ett syfte med denna litteraturstudie var att få ökad kunskap om lokalhistoria inkluderas i historieundervisningen och vad som påverkar dess utsträckning. I den studerade forskningen finns det belägg för att undervisning i lokalhistoria sker mer eller mindre på skolorna. Denna undervisning beskrivs, av forskningen, handla om framför allt närområdesstudier vid temaarbeten. Ett exempel på detta är den medeltidsdag som Hultman (2012, s.147) beskriver i resultatet. Det verkar vara ett inslag som lärarna använder för att variera undervisningen, alltså inget som sker kontinuerligt i historieundervisningen.

Att undervisning i lokalhistoria sker är inte så konstigt då det lyfts fram i den studerade forskningen att lokalhistoria nämns i läro- och kursplanerna för historieämnet. Lokalhistoria utgör en stor del av kursplanen för historia hos de yngre eleverna och att det blir ovanligare ju äldre eleverna är. Forskningen visar tydligt att det finns många fördelar med att arbeta med lokalhistoria som utgångspunkt i historieundervisningen, men trots det blir detta inslag mer ovanligt ju äldre eleverna blir. Den fråga som genast dyker upp är; ”hur kommer det sig?”. Svaret på den frågan tror jag ligger i att lokalhistoria nämns mer sällan i kursplanerna för historia ju äldre eleverna blir. En lärare i Hultman studie lyfter fram att det finns lärare som inte undervisar i lokalhistoria för de äldre eleverna eftersom det inte nämns i kursplanen för historia (Hultman, 2012 s.130). Jag kan förstå de lärare som anser att de inte behöver undervisa i lokalhistoria eftersom det inte nämns i de styrdokument som de ska följa vid planeringen av undervisningen. Det är alltså inte ett måste för dem att inkludera det i undervisningen. Det finns dock fall där lärarna agerar helt tvärtemot. I forskningen lyfter Hultman (2012, s.133) fram att det finns lärare som undervisar i lokalhistoria trots att det inte nämns i deras kursplan eftersom de anser att det finns för många fördelar med närområdesstudier som de inte kan ignorera. Några av fördelarna är enligt Hultman (2012, s.182) att det möjliggör att eleverna får ett intresse för historieämnet, de kan skapa sin identitet och utveckla sitt historiemedvetande. Dessa lärare ser inte kursplanen som ett hinder eftersom de anser att målen är så vida att de kan arbeta mot dem genom att undervisa i lokalhistoria. Jag anser att detta sätt att bemöta kursplanen på är fördelaktigt för lokalhistorieundervisningen och framförallt för eleverna.

Den slutsats som jag dragit efter att ha läst forskningen är att undervisningen i

lokalhistoria sker på skolorna, men att det är väldigt beroende av lärarnas intresse för ämnet. Detta kan vi även se i fallet av hur lärarna tolkat kursplanen då de som var intresserade av lokalhistoria valt att arbeta med det trots att det inte nämndes specifikt i deras kursplan. Den utsträckning som undervisningen i lokalhistoria sker är enligt forskningen helt beroende av att lärarna själva tar initiativ till att arbeta med det (Gunnarsson 2007 s.283, Ludvigsson 2009, s.131 & Hultman 2012 s.160). Hur kan ett sådant viktigt moment vara helt beroende av hur intresserade lärarna är att undervisa i det? Detta bör enligt mig vara ett självklart inslag i historieundervisningen eftersom det har alla de fördelar som nämns ovan. Huruvida lokalhistoria inkluderas oftare i lågstadiet, där lokalhistoria nämns specifikt i kursplanen, än i de andra årskurser i grundskolan är inte möjligt att besvara i denna litteraturstudie eftersom det finns för lite forskning inom området.

Olika sätt att inkludera lokalhistoria i historieundervisningen

I den undersökta forskningen lyfts det fram många olika sätt att inkludera lokalhistoria i historieundervisningen. De exempel som jag sett i forskningen kan delas in i tre kategorier: ta del av lokalt källmaterial, besöka historiska miljöer och få prova olika redskap eller sysslor. Detta har även Ludvigsson (2009, s.130) sett. I den första kategorien kan eleverna ta del av muntligt eller skriftligt källmaterial. I den andra kategorien lyfts det fram att alla miljöer har någon sorts historia och därför finns stort urval platser som eleverna kan undersöka. Gällande den sista kategorien lyfts det upp många exempel som bland annat; stöpa ljus, kärna smör och tova ull (Ludvigsson 2009, s.132, Hultman 2012, s.131,140 & Gunnarsson 2007, s.268).

Den slutsats jag drar är det finns väldigt många sätt att inkludera lokalhistoria i historieundervisningen. Jag fått uppfattningen om att det är viktigt att det genomförs på ett sådant sätt där stoffet konkretiseras och skapar ett intresse samt engagemang hos eleverna. Detta eftersom det skapar bestående minnen hos eleverna. I forskningen beskrivs det tydligt att eleverna lär sig historia genom att använda sina sinnen och få upplevelser (Gunnarsson 2007, s.279). Det räcker inte med att eleverna får läsa i läroboken eller andra dokument, och därför är jag tveksam till den första kategorien där eleverna får ta del av historiskt källmaterial. Som Ludvigsson (2009, s.133) skriver känns den väldigt lik den traditionella klassrumsundervisningen och det kan hämma elevernas intresse för ämnet. För mig känns det oroväckande att detta beskrivs vara det mest vanliga sättet att inkludera lokalhistoria på enligt Ludvigsson (2009, s.133) och Hultman (2012, s.180). Jag kan inte tänka mig att eleverna skulle känna sig motiverade och intresserade av att läsa en historisk text trots att det handlar om deras närområde. Detta känns som ett bekvämt sätt för lärarna att inkludera lokalhistoria i undervisningen. De behöver ”bara” hitta ett historiskt källmaterial, kopiera det och ge ut det till eleverna. I det fallet känns det som om att målet var att inkludera lokalhistoria och inte skapa ett intresse hos eleverna, vilket för mig känns poänglöst då det inte är något som eleverna kan få en upplevelse av. Däremot kan jag förstå att det kan vara intressant för eleverna att höra en berättelse från någon som bott i området en längre tid. Det skapar inre bilder hos eleverna och de kan känna samhörighet till personen som berättar. Enligt mig och forskningen är de två senare kategorierna de mest effektiva i undervisningen av lokalhistoria. Det är då möjligt att ge eleverna upplevelser som de kan minnas för livet och på så sätt skapa intresse för historieämnet, dock gäller det att läraren planerat dessa tillfällen väl så att det finns ett syfte bakom dem.

För- och nackdelar med att knyta lokalhistoria till historieundervisningen

Fördelar

När jag läste forskningen fick jag uppfattningen att det finns många fördelar med att arbeta utifrån ett lokalhistoriskt perspektiv i historieundervisningen. De främsta fördelarna som beskrivs i forskningen är:

- Eleverna får ökad förståelse och intresse för historieämnet då de får upplevelser där de kan använda sig av sina sinnen (Ludvigsson 2009, s.138 & Gunnarsson 2007, s.270).
- Det konkretiserar det historiska stoffet och på så sätt ger eleverna en helhetsförståelse (Hultman 2012, s.163 & De Laval 2011, s.111).
- Det bidrar till att eleverna blir historiskt medvetna och utvecklar sin identitet (Gunnarsson 2007 s.278, Hultman 2012, s.163 & De Laval 2011, s.113).
- Det är ett aktivt arbetssätt (De Laval 2011, s.112 & Gunnarsson 2007, s.280).

Den slutsats jag dragit utifrån den studerade forskningen är att det onekligen finns många fördelar med att arbeta med lokalhistoria i historieundervisningen, men det är helt beroende på hur undervisningen gått till. Det är inte svårt att med ett kritiskt öga se att dessa fördelar kräver att läraren planerat undervisningen väl. Det beskrivs i forskningen att undervisningen i lokalhistoria ger eleverna upplevelser som leder till bestående minnen hos eleverna. Det är enligt forskarna genom att eleverna får använda sina sinnen som elevernas intresse och förståelse för ämnet ökar. För att eleverna ska ta till sig det historiska stoffet räcker det inte med att de får upplevelser. Jag anser att det eleverna måste förstå att det är ett inläringstillfälle för att undervisningen ska vara så effektiv som möjligt och därför måste syftet med undervisningen åskådliggöras.

En annan fördel som lyfts fram är att det konkretiserar stoffet och genom det skapar en helhetsförståelse hos eleverna. Stoffet konkretiseras endast om undervisningen är väl planerad och anpassad efter alla elevers behov, och det är bara konkretiserat om alla elever kan ta till sig informationen. Enligt forskningen leder det konkretiserade stoffet att eleverna får en förståelse för att vi är delaktiga i ett sammanhang där den "lilla historien" och "den stora historien" samverkar. I samband med att eleverna får förståelse för orsak och verkan finns det enligt forskningen möjlighet att de utvecklar historiemedvetande. För mig är det inte självklart att eleverna får en förståelse för dessa samband då det kräver att lärarna lyfter fram och diskuterar dem med eleverna, och det är en fördel om dessa åskådliggörs för eleverna genom konkreta exempel. I forskningen beskrivs det att det finns ett samband mellan historiemedvetande och identitetsskapande. Eleverna kan lära känna sin närmiljö och sina rötter vilket stärker deras hembygdskänsla och på så sätt utvecklas deras identitet. Jag anser att det är en fördel att eleverna får känna sig trygga på den plats där de bor. Detta kan dock bli problematisk då människor flyttar i större utsträckning idag jämfört med förr i tiden. Alla har inte sina rötter vid den plats där de bor, vilket kan leda till att inte alla elever kan få en förståelse för sina egna rötter.

Den sista fördelen som lyfts fram i forskningen är att det är ett aktivt arbetssätt och eleverna får möjlighet att skapa sin egen historia. Materialet och arbetssättet diskvalificerar sällan en svagare elev. Det kan givetvis vara ett aktivt arbetssätt, men

det kräver att lärarna skapar tillfällen där eleverna får vara aktiva och lärarna måste samtidigt vara där som ett stöd om eleverna behöver det.

Nackdelar

Den uppfattning jag fick när jag läste forskningen var att det främst fanns fördelar med att undervisa i lokalhistoria. De nackdelar som fanns var:

- Lärarna har inte tillräckliga kunskaper i att finna lokalhistoriskt material (Hultman 2012, s.195).
- Lärarna måste själva skapa material (Gunnarsson 2007, s.283).
- Det är tidskrävande (Hultman 2012, s.141 & De Laval 2011, s.77).
- Undervisningen i lokalhistoria kräver lärarnas egna initiativ (Gunnarsson 2007 s.283, Ludvigsson 2009, s.131 & Hultman 2012 s.160).

Den slutsats jag dragit efter att ha läst forskningen är att den största nackdelen är att undervisningen i lokalhistoria kräver lärarnas egna initiativ. Utan lärarnas egna intresse hade lokalhistoria uteblivit på skolorna, vilket är olyckligt eftersom det bevisligen har många fördelar. I och med att undervisningen i lokalhistoria är beroende av lärarnas egna intresse innebär det att inte alla elever får undervisning i lokalhistoria, vilket leder till att Sveriges elever inte får en likvärdig utbildning. En stor del av problemet är kursplanerna i historia då de enligt mig borde ändras så att lokalhistoria får en tydligare plats i historieundervisningen på ett sådant sätt att det inte längre är upp till lärarna. Lokalhistoria borde även få en större roll i kursplanerna för de äldre eleverna så även dem kan ta del av de fördelar som undervisningen i lokalhistoria kan ge.

En annan stor nackdel är att det är väldigt tidskrävande att arbeta med lokalhistoria då det kräver bland annat att lärarna själva finner lokalhistoriskt material som de kan tillämpa i undervisningen. Enligt forskningen är lärarnas kunskaper om området och deras sökningsförmågor begränsade, vilket leder till svårigheter att få fram väsentlig information. Ett sätt att få tillgång till källhistoriskt material är att lärarna skapar ett kontaktnät med kulturinstitutioner men även detta beskrivs vara tidskrävande. När läraren funnit material kan detta behövas anpassas efter elevernas olika behov vilket även det tar tid. Det är svårt att komma bort från att det är tidskrävande att arbeta med lokalhistoria, och alla platser har sin egen historia och därför är det inte möjligt att köpa ett universellt läromedel för historieämnet. Ett sätt att ändå lyckas med detta är att lärarna på skolorna tillsammans arbetar fram ett material som alla får ta del av. Det hade varit intressant att veta om det fanns nackdelar för eleverna men dessa lyftes inte fram i den studerade forskningen.

Vidare forskning

I denna studie har det framkommit att lokalhistoria förekommer mer eller mindre från lågstadienivå till universitetsnivå, men lokalhistoria nämns framförallt i kursplanen för årskurs ett till tre för att sedan bli mer och mer ovanligt ju äldre eleverna blir. Trots att lokalhistoria nämns tydligt i årskurs ett till tre har jag inte funnit någon forskning som visar att det är ett självklart inslag i historieundervisningen. Endast en av de studier jag fann berörde elever på lågstadienivå, men denna studie innefattade elever upp till årskurs sex, och denna studie var även otydlig med vad som berörde lågstadiet. Det är med denna bakgrund som jag fått uppfattningen att det krävs mer forskning om lokalhistoriskt arbete för

årskurs ett till tre. Vid examensarbete två skulle det vara intressant att veta i vilken utsträckning som lokalhistoria behandlas i lågstadiet samt vilka fördelar och nackdelar dessa lärare kan se med detta arbetssätt.

Referenser

Källmaterial:

De Laval, Maria (2011). *Det känns inte längre som det var länge sedan*. Lund: Lunds universitet. (Hämtad 2016-11-21).
https://lucris.lub.lu.se/ws/files/7671953/Gymnasieelevers_historiska_t_nkande_2011.05.09.pdf

Gunnarsson, Margaretha (2007). *Lokalhistoria i skolan: En historiedidaktisk studie i lärande skolåren 2 till 6*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/www.bibproxy.du.se/smash/get/diva2:3520/FULLTEXT01.pdf>

Hultman, Axel (2012). *Lokalhistoria i norsk och svensk skola: historiekulturella perspektiv*. Lund: Lunds universitet. (Hämtad 2016-11-21).
<http://lup.lub.lu.se/search/record/3516858>

Ludvigsson, David (2009). ”Exkursioner som metod i historieundervisning”. I: Johansson, Britt-Inger (red.), *Att undervisa med vetenskaplig förankring – i praktiken!* Uppsala: Uppsala universitet. (Hämtad 2016-11-21).
http://www.uadm.uu.se/upi/arkiv/rapporter/Bok_PU-rapport_8.pdf

Sanderoth, Ingrid., Werner, Margit & Båth, Sten (2009). *Plats, identitet, lärande – Närområdesstudier I skolan*. Lund: Studentlitteratur AB.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2013) *Att förstå sin omvärld och sig själv. Sambällskunskap, historia, religion och geografi*. Stockholm: Fritzes.

Eriksson Barajas, Katarina., Forsberg, Christina & Wengström, Yvonne (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. 1. utg. Stockholm: Natur & Kultur

Referenser:

Aronsson, Peter (2002). ”Demokrati och upplevelsehistoria”. I: Aronsson, Peter. & Larsson, Erika (red.), *Konsten att lära och viljan att uppleva. Historiebruk och upplevelsepedagogik vid Foteviken, Medeltidsveckan och Jamtli*. Växjö: Växjöuniversitet. (Hämtad 2016-11-21).
http://www.aronsson.nl/Aronsson/Artiklar_files/konstenattlara.pdf

- Berntsson, Kerstin (2012). *Spelar släkten någon roll? "Den lilla historien" och elevers historiemedvetande*. Lund: Lunds universitet. (Hämtad 2016-11-21). http://www.aronsson.nl/Aronsson/Artiklar_files/konstenattlara.pdf
- De Laval, Maria., Frykerås, Ann-Sofie & Hellström, Sven (1994). "Lokalhistoria på gymnasiet – ett påbörjat utvecklingsområde". I: Nilsson, Hans (red.), *Lokalhistoria i skolan: exempelsamling*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:623047/FULLTEXT02.pdf>
- Ekblad, Maud (1997). "Några sätt att arbeta med lokalhistoria i Järfälla". I: Nilsson, Hans (red.), *Elever forskar i lokalhistoria*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624125/FULLTEXT01.pdf>
- Elam, Lars (1992). *Närheten i historia*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624021/FULLTEXT01.pdf>
- Ernehed, Ann-Charlotte (1997). "Arbetsplan för hembygdsundervisning i åk. 7–9". I: Nilsson, Hans (red.), *Elever forskar i lokalhistoria*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624125/FULLTEXT01.pdf>
- Hansson, Johan (2010). *Historieintresse och historieundervisning. Elevers och lärares uppfattning om historieämnet*. Umeå: Umeå universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:313665/FULLTEXT01.pdf>
- Ingemansson, Margareta (1995). "Hembygdsundervisning i Genarp". I: Nilsson, Hans (red.), *Att använda lokalhistoria i undervisningen*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624112/FULLTEXT01.pdf>
- Jarhall, Jessica (2012). *En komplex historia: Lärares omformning, undervisningsmönster och strategier i historieundervisning på högstadiet*. Karlstad: Karlstad universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:507940/FULLTEXT01.pdf>
- Johannesson, Eva-Lisa (1995). "Lokalhistoriskt projekt på nya munken i Linköping". I: Nilsson, Hans (red.), *Att använda lokalhistoria i undervisningen*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624112/FULLTEXT01.pdf>
- Kempe, Kerry (1994). "Hembygdens natur och kultur". I: Nilsson, Hans (red.), *Lokalhistoria i skolan: exempelsamling*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:623047/FULLTEXT02.pdf>
- Kolsgård, Ann-Christin (1995). "Vårt torp – en historisk samhällsruta". I: Nilsson, Hans (red.), *Att använda lokalhistoria i undervisningen*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624112/FULLTEXT01.pdf>

Kolsgård, Svante (1995). "Industrialismens tidevarv speglad genom den lokala historien i en skolas närområde". I: Nilsson, Hans (red.), *Att använda lokalhistoria i undervisningen*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624112/FULLTEXT01.pdf>

Kolsgård, Svante (1994). "100 x 300 meter historia- en ytas historia". I: Nilsson, Hans (red.), *Lokalhistoria i skolan: exempelsamling*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:623047/FULLTEXT02.pdf>

Losman, Beata (1997). "Lokala arkiv en resurs för skolan". I: Nilsson, Hans (red.), *Elever forskar i lokalhistoria*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624125/FULLTEXT01.pdf>

Magnusson, Åse (2002). "Identiteter och konflikter i upplevelsehistoria". I: Aronsson, Peter. & Larsson, Erika (red.), *Konsten att lära och viljan att uppleva. Historiebruk och upplevelsepedagogik vid Foteviken, Medeltidsveckan och Jamtli*. Växjö: Växjöuniversitet. (Hämtad 2016-11-21). http://www.aronsson.nl/Aronsson/Artiklar_files/konstenattlara.pdf

Nilsson, Kjell (1995). "Hembygdsrörelsen – en resurs i skolorna". I: Nilsson, Hans (red.), *Att använda lokalhistoria i undervisningen*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624112/FULLTEXT01.pdf>

Nilsson, Olle (1997). "Det lilla i det stora. Att arbeta utåtriktat inom SO-undervisningen på högstadiet". I: Nilsson, Hans (red.), *Elever forskar i lokalhistoria*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624125/FULLTEXT01.pdf>

Rudnert, Joel (2010). "En översikt över historiedidaktisk forskning med inriktning mot yngre". I: Persson, Sven (red.), *Barndom, lärande, ämnesdidaktik*. Malmö: Malmö högskola. (Hämtad 2016-11-21). <http://dspace.mah.se:8080/bitstream/handle/2043/10391/RoU%202010.1.pdf?sequence=1>

Segrell, Björn (1994). "Historiska promenader i skolans närhet – lokalhistoria i skolan, exemplet Råsnässkolan i Motala". I: Nilsson, Hans (red.), *Lokalhistoria i skolan: exempelsamling*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:623047/FULLTEXT02.pdf>

Stehn, Klas-Göran (1997). "Hembygdens historia och samhälle". I: Nilsson, Hans (red.), *Elever forskar i lokalhistoria*. Linköping: Linköpings universitet. (Hämtad 2016-11-21). <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:624125/FULLTEXT01.pdf>